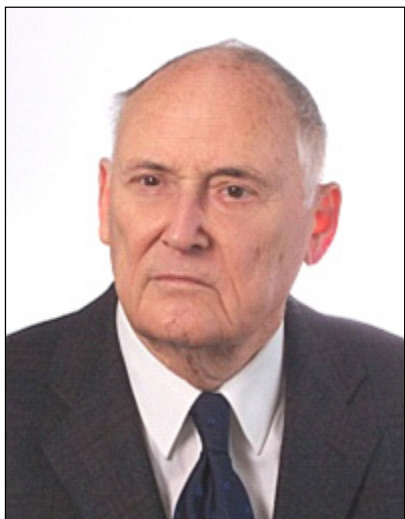

KREATYWNOŚĆ I PRACA DROGĄ DO SUKCESU¹

Rudolf Michalek
Czł. rzecz. PAN

W dniu 29.06.2013 r. przypada okrągły jubileusz **90-lecia urodzin lidera polskiej szkoły naukowej inżynierii rolniczej prof. zw. dr hab. inż. Janusza Hamana – czł. rzecz. PAN i czterokrotnego doktora honoris causa uczelni rolniczych w Lublinie, Krakowie, Wrocławiu i Szczecinie**. Wielu z naszego środowiska naukowego inżynierii rolniczej dostąpiło zaszczytu i wyróżnienia po-przez możliwość uczestniczenia w tych doniosłych a zarazem radosnych dla nas chwilach. Radość nasza była podwójna, zarówno ze względu na uhonorowanie naszego Mistrza i Nauczyciela, ale także dostrzeżenie istotnego wkładu jaki wnosi inżynieria rolnicza do rozwoju nauk rolniczych a pośrednio całego polskiego rolnictwa. Zresztą był to pierwszy przypadek w historii w Polsce, gdy przedstawiciel naszej

dyscypliny naukowej został dostrzeżony i zasłużenie uhonorowany. Ogromny wkład Profesora Hamana do nauki i kultury a zarazem cechy Jego wspaniałego charakteru jako Człowieka, przedstawili w swoich laudacjach dziekani i promotorzy reprezentujący społeczność akademicką Uczelni nadających Mu swoje najwyższe wyróżnienie. Z dumą słuchaliśmy ich wystąpień. Ale to wszystko było dawno, w międzyczasie wyrosło nowe pokolenie mechanizatorów dla których postać dzisiejszego Jubilata ma wyraz bardziej historyczny. Uznając więc, że czas zaciera w pamięci ludzkiej fakty, z myślą o młodszej kadrze postaram się przybliżyć Jego sylwetkę dając im wzór godny do naśladowania w ich osobistym rozwoju naukowym. Wyznaję bowiem zasadę, że nie ma lepszej drogi w rozwoju indywidualnym niż żywy przykład człowieka, który osiągnął sławę za życia przyjmując postawę, że oszczędzanie jest kroczeniem za życia za własnym pogrzebem (Hirschweld, 1956). Mam

¹ Przedruk artykułu z inżynierii rolniczej Z.2(143)T.1, 7-12

świadomość przyjęcia na siebie trudnego zadania, zarówno ze względu na bogatą i wielostronną osobowość Profesora, jak również Jego wrodzoną skromność, przejawiającą się w unikaniu rozgłosu a tym bardziej organizowaniu Mu uroczystych jubileuszy. Wprawdzie my Polacy lubimy jubileusze i często je organizujemy, ale raczej komuś aniżeli sobie. Każdy jubileusz określa okrągłą rocznicę życia czy trwania i nierozłącznie kojarzy się z upływem czasu a więc przemijaniem. Czas i przemijanie nurtowały ludzi w długim okresie cywilizacji. Wielu filozofów i uczonych poświęciło temu zagadnieniu sporo miejsca w swojej twórczości (Paron, Arystoteles, św. Augustyn, Newton, A. Einstein). Niezależnie od sformułowanych myśli i stwarzanych definicji, końcowa konkluzja jest wspólna – nie mamy żadnego wpływu na przemijający czas. Nie możemy go ani zatrzymać ani tym bardziej cofnąć. Jak pisze poeta A. Asnyk „Przeżytych kształtów żaden cud nie wróci do istnienia”. Świadomi tego faktu musimy tak pokierować naszym życiem i naszą działalnością, aby optymalnie wykorzystać upływający czas, zwłaszcza okresy życia najbardziej sprzyjające wydajności twórczej, nie tyle dla samego siebie, co dla innych i dla potomności. Swoją czas dobrze wykorzystał dzisiejszy Jubilat, który umiejętnie połączył kreatywność z pracowitością i stworzył dzieła, które stały się trwałym elementem nauki i kultury narodowej. Poszukując więc godnego wzorca dla nas samych do torowania własnego programu życiowego, prześledźmy drogę przebytą przez Niego.

Janusz Haman urodził się 29.06.1923 r. w Wiesbaden (obecnie RFN). Jest absolwentem Wydziału Mechanicznego AGH, który ukończył w 1949 r. W tym samym roku rozpoczął pracę naukową w Katedrze Obróbki Skrawaniem tejże Uczelni. W roku 1950 przenosi się do pracy do Katedry Maszynoznawstwa Rolniczego Uniwersytetu Jagiellońskiego (obecnie Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie). Równolegle podjął studia na Wydziale Rolniczym, które ukończył w roku 1953. W tym samym roku zostaje służbowo przeniesiony do Katedry Mechanizacji Rolnictwa UMCS w Lublinie, gdzie obejmuje kierownictwo tej jednostki. Stopień naukowy dr nauk rolniczych uzyskał w roku 1956 na Wydziale Rolniczym WSR w Krakowie. Rok później otrzymuje tytuł i stanowisko docenta. Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, iż pomimo uzyskania tytułu docenta z pełnymi wówczas uprawnieniami, nie zrezygnował z wykonania pracy habilitacyjnej, którą ukończył przewodem habilitacyjnym przeprowadzonym na Wydziale Rolniczym WSR w Lublinie w roku 1960. W latach 1953-1968 intensywnie rozwijał Katedrę Mechanizacji Rolnictwa zarówno pod względem naukowo-badawczym jak i dydaktycznym, a przede wszystkim kadrowym. Stała się ona pod Jego kierownictwem przodującą jednostką w tej branży w Polsce. Równolegle aktywnie uczestniczył w pracy organizacyjnej na rzecz Wydziału i Uczelni. Pełnił obowiązki prodziekana Wydziału Rolniczego i dwukrotnie dziekana. W wyniku intensywnego rozwoju Katedry zostaje w jej miejsce powołany Instytut Mechanizacji Rolnictwa, a następnie Wydział Techniki Rolniczej a prof. Haman pełnił obowiązki pierwszego dyrektora Instytutu i dziekana Wydziału. Szybki rozwój naukowy zarówno własny jak i kierowanego ośrodka toruje Mu drogę do uzyskania tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego (roku 1964) a w dalszej kolejności do zaszczytnego wyróżnienia jakim jest niewątpliwie dla każdego naukowca wybór na członka korespondenta PAN (roku 1969). Rok później tj. w roku 1970 uzyskuje tytuł profesora zwyczajnego.

W latach 1968-72 i 1977-80 pełni funkcję z-cy sekretarza V Wydziału PAN. W roku 1980 zostaje wybrany członkiem rzeczywistym PAN i sekretarzem V Wydziału. Po skończonej kadencji w roku 1983 zostaje wybrany na członka Prezydium PAN, którą to god-

ność piastował przez kilka kadencji. W międzyczasie pełnił funkcję przewodniczącego KTR i Agrofizyki PAN. Wchodził też w skład Prezydium Komitetów: Terminologii, Naukoznawstwa i Eksploatacji PAN.

W roku 1977 przechodzi do pracy do SGGW–AR w Warszawie i pełni funkcję dyrektora Instytutu Mechanizacji Rolnictwa i Leśnictwa, organizując Wydział Techniki Rolniczej i Leśnej, stając się jego pierwszym dziekanem. Po zakończeniu kadencji sekretarza V Wydziału PAN w r. 1983 przechodzi na emeryturę, pracując jednak stale w niepełnym wymiarze w Instytucie Mechanizacji Rolnictwa i Leśnictwa. Ten okres trwał jednak niedługo, bo potrzeby nauki polskiej były silniejsze od skromności Profesora. Prezydium PAN uznało za potrzebę uruchomienia w swojej strukturze Centrum Upowszechniania Nauki Polskiej, zlecając jego organizację prof. Hamanowi, który też został jego pierwszym dyrektorem. Równolegle z tą działalnością podjął także pracę na Wydziale Techniki i Energetyki Rolnictwa Akademii Rolniczej w Krakowie, przyczyniając się w znacznej mierze do uzyskania przez ten Ośrodek uprawnień habilitacyjnych. Tu w zasadzie rozpoczął swoją wspaniałą karierę naukową i tu ją także zakończył, ale tylko formalnie przechodząc na emeryturę w r. 1993. Jego jubileusz 70-lecia był świętem całej polskiej techniki rolniczej. Wszechstronna i bogata jest działalność prof. Hamana dla nauki polskiej i gospodarki narodowej. Prawie 20 lat pracował w Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej ds. Kadr Naukowych (dawniej CKK) przy Prezesie Rady Ministrów. Przez 3 kadencje był członkiem Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Komisji Nagród Państwowych. Przez dwie kadencje pełnił funkcję członka Rady Nauki i Techniki. Był v-przewodniczącym Rady Naukowej Ministerstwa Rolnictwa przez 5 kolejnych kadencji. Był członkiem wielu Rad naukowych, w tym 3 kadencje przewodniczył Radzie IMER i OIN PAN. Aktywnie pracował także w strukturze TNOiK, gdzie pełnił funkcję prezesa Oddz. Lubelskiego a także NOT, będąc prezesem Oddz. Lubelskiego SIMP. Wymieniam tylko najważniejsze z licznych godności i funkcji, gdzie wyraźnie uwidoczniła się i zaowocowała inspiracyjna działalność prof. Hamana.

Jego autorytet przekracza znacznie podwórko krajowe. Jest powszechnie znanym i uznawanym naukowcem i organizatorem w skali międzynarodowej. W latach 1956-74 pełnił funkcję eksperta mechanizacji rolnictwa Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ. W roku 1979 był ekspertem FAO/UNESCO do systemu AGRIS. Jest członkiem American Society of Agricultural and Biological Engineers (ASABE) i członkiem Commission Internationale du Génie Rural CIGR, przewodniczącym Polskiego Komitetu Narodowego. Był sekretarzem dla krajów Europy Wschodniej Int. Soc. For Terrain Vehicle System ISTVS i członkiem Międzynarodowego Towarzystwa Gleboznawczego ISS oraz przedstawicielem Union of International Technical Associations w Polsce.

Osiągnięcia badawcze i sukcesy organizacyjne sprawiły, iż wielokrotnie był zapraszany do wygłoszenia wykładów do wielu krajów świata. Był m. in. 5-krotnie w USA, 3-krotnie w RFN, Norwegii i ZSRR. W roku 1986 pracował jako profesor w Institut für Landtechnik, na Uniwersytecie w Bonn.

Zaproszenia i wyjazdy były konsekwencją ogromnego dorobku naukowo-badawczego w zakresie techniki rolniczej, powszechnie uznanego na świecie. Mieszczą się w nim podręczniki zawierające w swej treści oryginalne wyniki badań prof. Hamana i Jego współpracowników.

Za najwybitniejsze z tej grupy prac należy uznać:

- „Teoria i konstrukcja maszyn rolniczych” wydana przez PWRiL w r. 1967 (współautorzy: Kanafojski Cz., Bernacki H.)
- „Agricultural Machines Theory and Construction” wydany przez SDA i NSF w r. 1972 (współautorzy: Kanafojski Cz., Bernacki H.)
- „Grundlagen der Bodenbearbeitung und Pflugbau”. VEB Verlag Technik, Berlin r. 1972 (współautor: Bernacki H.)
- „Zagadnienie wymiany ciepła i masy w materiałach roślinnych”. Problemy Agrofizyki r. 1973 (współautorzy: Szot B., Woźniak W.)
- „Właściwości cieplne ciał kapilarno-porowatych i metod ich pomiaru”. Problemy Agrofizyki r. 1976 (współautorzy: Lis H., Lis T.)
- - „Gleba–maszyna–roślina”. Wydanie PWN, r. 1977 (współautor: Byszewski W.)

Trudno jednoznacznie określić główne kierunki zainteresowań badawczych prof. Hamana. Jego działalność jest wszechstronna i stopniowo poszerzana wraz z rozwojem Jego osobowości. Torowała też drogę rozwoju całej techniki rolniczej w Polsce, począwszy od badań eksploatacyjnych prototypów maszyn a jej środowiskiem pracy tj. glebą i rośliną. Prof. Haman dostrzegł w rozwoju techniki rolniczej istotną lukę jaką stanowi słaba znajomość środowiska pracy maszyn rolniczych, co bezpośrednio rzutuje na słaby postęp w rozwoju konstrukcji maszyn rolniczych. Ten zakres działalności badawczej powszechnie ocenia się za oryginalny i najistotniejszy. Stworzył w nim własną szkołę naukową i wykształcił wielu naukowców, z których wielu aktualnie posiada tytuły naukowe profesorów i stopniowo poszerza zapoczątkowany przez Niego problem badawczy.

Krańcowym biegunem zainteresowań naukowych prof. Hamana są zagadnienia organizacji mechanizacji rolnictwa. Skomplikowana struktura agrarna polskiego rolnictwa nie pozwalała wykorzystać osiągnięć przodujących krajów i wymagała wprowadzenia własnych rozwiązań organizacyjnych, najbardziej efektywnych w naszych warunkach.

Wreszcie podkreślenia wymaga działalność naukowa dotycząca doskonalenia dydaktyki w zakresie techniki rolniczej i kształcenia kadr naukowych do tej dyscypliny nauki i praktyki. Prof. Haman przez wiele lat przewodniczył bądź był członkiem Zespołów Dydaktyczno-Naukowych byłego Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego i wykorzystywał ogromne doświadczenie i zdobytą wiedzę w kraju i zagranicą do modernizacji planów i programów nauczania z zakresu techniki rolniczej.

Na szczególne podkreślenie zasługują jednak Jego osiągnięcia w kształceniu kadry naukowej. Wypromował 38 doktorów. Przy Jego wydatnej pomocy uzyskało stopień naukowy doktora habilitowanego wiele osób. Praktycznie rzecz biorąc nie ma w Polsce samodzielnego pracownika naukowego naszej dziedziny, który by swojego rozwoju nie zawdzięczał pomocy i życzliwości prof. Hamana. W tej liczbie znajduje się także autor artykułu. Jest dla mnie wielkim zaszczytem zaliczać się do grona Jego uczniów. Był moim recenzentem we wszystkich awansach naukowych, począwszy od stopnia doktora a skończywszy na tytule profesora zwyczajnego. Opiniował także wszystkie wnioski w postępowaniu na tytuł honorowy doktora honoris causa. Cała technika rolnicza w Polsce widzi i uznaje w Nim swojego lidera i jest Mu wdzięczna za ogromny wkład pracy w jej rozwój. Stopniowa techniczna rekonstrukcja polskiego rolnictwa mogła i dokonuje się dzięki zainspirowanym przez Niego kierunkom badawczym.

Godzi się też podkreślić wielką i wspaniałą Osobowość Prof. Hamana wielkiego humanisty i patrioty.

Przeszedł przez życie trudną drogą jak całe zresztą Jego pokolenie polskich Kolumbów. We wczesnej młodości nie piórem lecz karabinem walczył z okupantem hitlerowskim w Powstaniu Warszawskim, przelewając krew za wolną Polskę. Po wojnie o innej Polsce marzył, ale wspierał ją na drodze rozwoju ze wszystkich sił i posiadanego talentu. Osiągane sukcesy i awanse nie zawdzięczał przynależności partyjnej. Zawsze był i pozostał do końca pracy twórczej niezaangażowanym politycznie. Jego postawa zaprzecza tezę, że tylko przez odpowiedni kolor legitymacji można było awansować. Jego dorobek to nie suma napisanych publikacji, ale suma łącznego dorobku ludzi i zespołów którymi kierował. Umiał dostrzegać w ludziach cechy dobre i wpływać na ich wszechstronny rozwój.

Ukoronowaniem Jego postawy i osiągnięć twórczych są liczne nagrody, wyróżnienia i odznaczenia państwowe. Wymienię tylko najważniejsze: Krzyże – Kawalerski, Oficerski i Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski, Zasłużony Nauczyciel PRL, Medal Edukacji Narodowej.

W dniu 29 czerwca Profesor Janusz Haman obchodzi właściwie podwójny jubileusz. Obok 90-lecia urodzin także 20-lecie zawarcia związku małżeńskiego z obecną Małżonką Panią profesor Moniką Haman. Jego pierwsze, szczęśliwe małżeństwo z panią mgr inż. arch. Zofią Haman zakończyło się przedwczesną Jej śmiercią w r. 1991. Owocem ich wspólnej drogi są dzieci: córka Dorota i syn Wojciech. Córka odziedziczyła talent po Ojcu i jako profesor kontynuuje Jego dzieło, także w zakresie inżynierii rolniczej na Uniwersytecie Gainsville na Florydzie w USA. Zawsze chętna do współpracy z naszym środowiskiem naukowym. Aktualnie jest członkiem Rady Programowej wydawnictw KTR PAN i PTIR.

Syn Wojciech jest absolwentem psychologii na Uniwersytecie Warszawskim. Realizuje własną szkołę psychologiczną. Z jego małżeństwa urodziły się wnuki Profesora Hamana a w dalszej kolejności już prawnuki. Profesor jest dumny i spełniony z posiadanej Rodziny.

Sam zaś pozostaje od 20 lat w szczęśliwym związku z obecną Małżonką Moniką z zawodu profesorem prawa i historii. Dobry los połączył ich drogi życiowe i sprawił, że kroczą wspólną drogą wspierając się wzajemnie. Szczególne powody do wdzięczności dla Pani Profesor Moniki Haman wynikają z Jej troski i serdecznej opieki nad Mężem w okresie Jego ciężkiej choroby i gasnącej w nas nadziei. Jeszcze raz potwierdziło się stare porzekadło, że nadzieja umiera ostatnia. Z okazji 20-lecia życzymy dalszych szczęśliwych dni, miesięcy i lat.

Drogi Jubilatcie i Kochany Profesorze

Całe Twoje bogate życie twórcze było konsekwentną drogą zmierzającą do odkrywania prawdy.

Z okazji Twojego jubileuszu – my Twoi uczniowie i wychowankowie – dziękujemy Ci nie tylko za naukę i rady, ale także za konsekwentną postawę moralną. Nikomu z nas nigdy nie przepuściłeś niedoróbki i bylejakości. Wolałeś stracić „przyjaciela” aniżeli zgodzić się na jego niezasłużony awans. Jest to szczególnie cenna cecha naukowca, która zawsze nakazuje dążyć do zwycięstwa prawdy nad fałszem. Ma to szczególną wymowę właśnie dzisiaj, w świecie pełnym zła i korupcji. Cieszymy się, że w naszym gronie mamy żywy autorytet do naśladowania. To nam pozwala rzetelnie pracować i osiągać kolejne etapy w zawodowej karierze.

Przede wszystkim dla nas żyj nam długo i dalej owocnie pracuj a zapewniamy Cię, że osiągnąłeś za życia najważniejszy cel: ludzką wdzięczność i życzliwość.

Życzymy tradycyjnego 100 lat, myślę jednak że 100 lat to za mało – 150 by się zdało.

Literatura

Hirszfeldowa, H.; Kelus, A.; Milgram, F. (1956). Ludwik Hirszfeld. Wrocław (na prawach maszynopisu).

Haman, J.; Michałek, R. (2003). Quo venis quo vadis Inżynierio Rolnicza. Inżynieria Rolnicza, 9(51), 29-38.

Michałek, R. (2011). Ośrodek lubelski i jego twórcy w opinii krajowego środowiska inżynierii rolniczej. Inżynieria Rolnicza, 6(131), 133-141.

Popularna Encyklopedia Powszechna. (1998). Oficyna wydawnicza FOGRA. Maszynopis.

Creativity and work – the way to success

Adres do korespondencji:

Rudolf Michałek; e-mail: rudolf.michalek@ur.krakow.pl

Instytut Inżynierii Rolniczej

Uniwersytet Rolniczy w Krakowie

ul. Balicka 116B

30-149 Kraków